

Pysäysperän osayleiskaava- alueen arkeologinen inventointi

Haapajärvi 2025

Laura Ohenoja

10.11.2025

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Tietoa tutkimusalueesta	6
2.1	Sijainti ja ympäristö	6
2.2	Tausta ja tunnetut kohteet.....	9
3	Menetelmät ja inventointi	11
4	Havainnot	13
5	Yhteenveto	18
6	Kohdetiedot	19
6.1	Kiinteät muinaisjäännökset	19
6.2	Muut kulttuuriperintökohteet.....	27
6.3	Muut kohteet	39
7	Lähteet.....	41

Tutkimuksen perustiedot

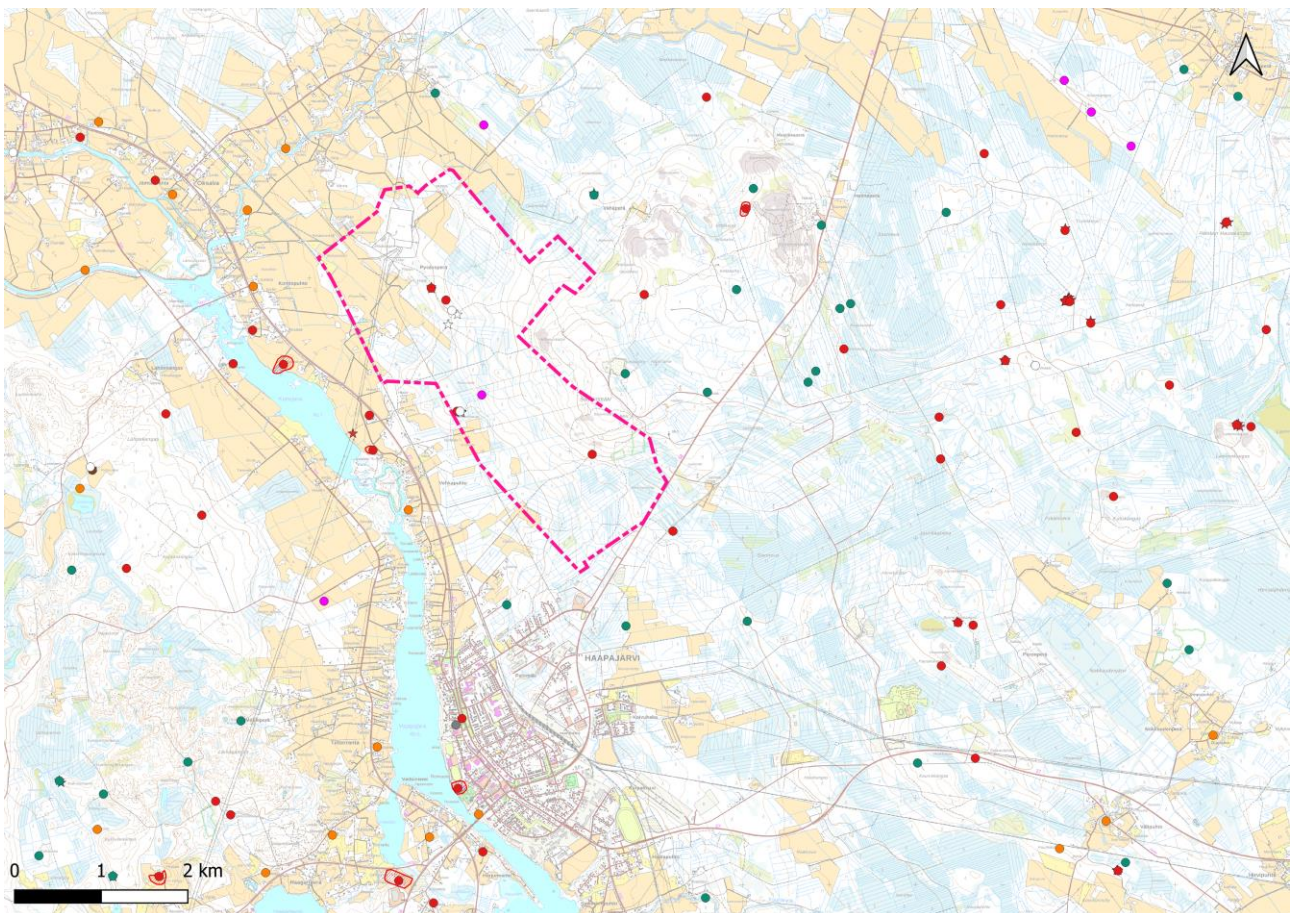
Tiivistelmä

Sweco Finland Oy suoritti arkeologisen inventoinnin Haapajärven Pysäysperän osayleiskaava-alueella. Maastossa dokumentoitiin neljä kiinteää muinaisjäännöstä, neljä muuta kulttuuriperintökohdetta sekä yksi muu kohde. Lisäksi moderniin maankäyttöön liittyvistä jäännöksistä tehtiin huomioita. Alueella on tehty useampia arkeologisia inventointeja liittyen lähialueiden tuulivoimahakkeiden sähkönsiirtolinjoihin. Vuonna 2023 dokumentoitujen kohteiden tiedot katsottiin olevan ajankohtaiset, joten niitä ei tarkastettu maastossa.

Inventoinnin jälkeen kaava-alueelta tunnetaan seitsemän kiinteää muinaisjäännöstä, neljä muuta kulttuuriperintökohdetta sekä kaksi muuta kohdetta.

Tutkimustyyppi	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen peruste ja tavoite	Pysäysperän osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi. Inventoinnin pohjalta on mahdollista tunnistaa arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvät mahdolliset suojelutarpeet ja kaavaratkaisun vaikutukset.
Tutkimuksen tekijä	Sweco Finland Oy, Laura Ohenoja
Kenttätöön ajankohta	14.-16.10.2025
Alueen laajuus	800 ha
Työn tilaaja	Haapajärven kaupunki
Dokumentointi- ja löytöaineiston arkistointitiedot	Alkuperäiset valokuvat: Sweco Finland Oy, Laura Ohenoja
Aiemmat arkeologiset inventoinnit	H.-P. Schulz 2021: Riitamaan ja Nurmesnevan tuulivoimapuistojen sekä ulkoisen sähkönsiirtolinjauksen Riitamaa–Pysäysperä arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu. J.-P. Hiltunen 2022: Pyhäjärven Murtomäki 2 tuulivoimapuiston voimajohdon arkeologinen inventointi 2022. Ahlman Group Oy. T. Jussila 2022: Pyhäjärvi ja Haapajärvi. Pyhäjärven Moskuankankaan tuulipuiston ja sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2023. Mikroliitti Oy.

	J.-P. Hiltunen 2023: Pyhäjärven Murtomäki 2 tuulivoimapuiston ja voimajohdon arkeologinen täydennysinventointi 2023. Ahlman Group Oy. H.-P. Schulz 2023: Hakulinkankaan tuulivoimapuiston sekä ulkoisen sähkönsiirtolinjauksen Hakulinkangas-Pysäysperä arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu. H.-P. Schulz 2023: Hallakallion tuulivoimapuiston sekä ulkoisen sähkönsiirtolinjauksen Hallakallio-Pysäysperä arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu.
--	--

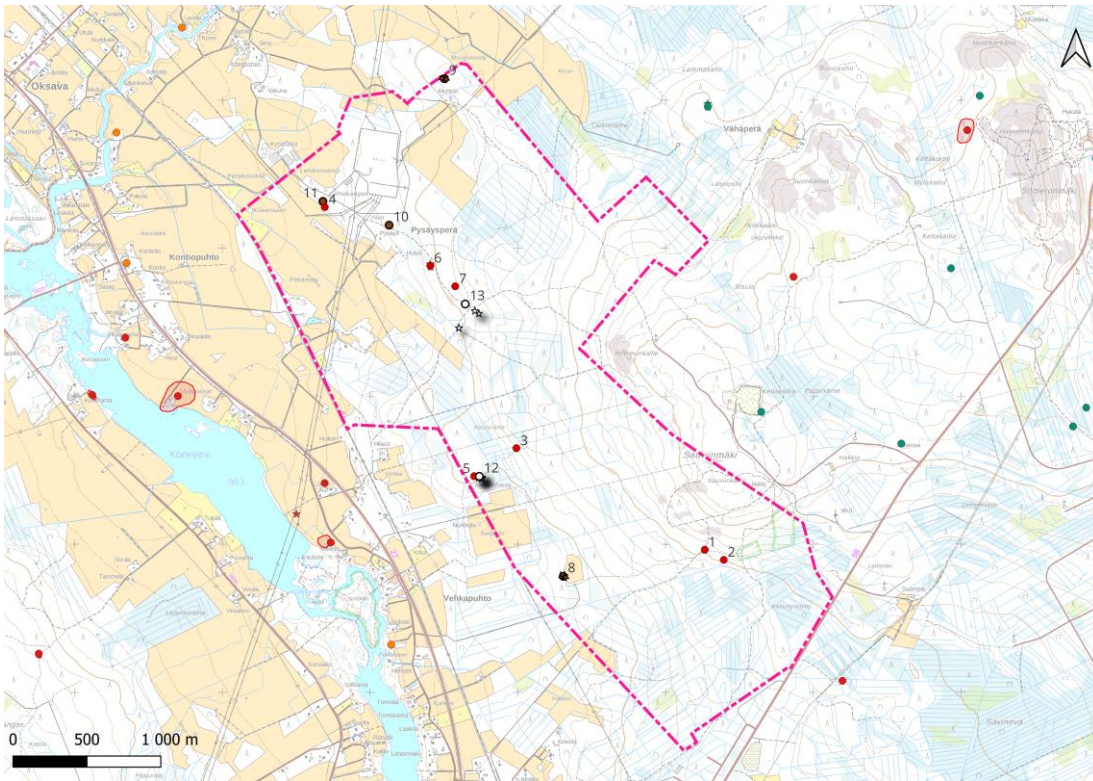
Kartta 1. Kaava-alueen rajat violetilla katkoviivalla. Muinaisjäänösrekisterin kohteet pisteinä kartalla. Maastokartta: Maanmittauslaitos. 1:50 000.

1 Johdanto

Haapajärven kaupunki on laatimassa Pysäysperän osayleiskaavaa, jonka tavoitteena on yhteensovittaa Pysäysperän sähköaseman läheisyydessä vireillä olevat hankkeet, naapurikuntien tuulivoimahankkeiden sähkönsiirron liityntämahdollisuudet sekä muut mahdolliset hankkeet. Osayleiskaava-alueen pinta-ala on 800 ha. Sweco Finland Oy suoritti kaava-alueella arkeologisen inventoinnin, jossa tunnistettiin uusia kohteita ja koottiin jo tunnettujen kohteiden tiedot yhteen. Selvityksen pohjalta on mahdollista tunnistaa muinaisjäännöskohteisiin liittyvät mahdolliset suojelutarpeet ja kaavaratkaisun vaikutukset arkeologiseen kulttuuriympäristöön.

Ennen inventointia kaava-alueelta tunnettiin neljä kiinteää muinaisjäännöstä, yksi mahdollinen muinaisjäännös ja kaksi muuta kohdetta. Vuoden 2025 inventoinnissa maastossa dokumentoitiin kaksi aiemmin tuntematonta kiinteää muinaisjäännöstä, yksi aiemmin mahdolliseksi muinaisjäännökseksi merkitty kohde todettiin kiinteäksi muinaisjäännökseksi, sekä tunnistettiin neljä muuta kulttuuriperintökohdetta.

Inventoinnin esityöt suoritti Sweco Finland Oy:n arkeologi (FM) Alina Korte. Maastotyöt ja raportoinnin toteutti Sweco Finland Oy:n arkeologi (FM) Laura Ohenoja. Maastotyöt suoritettiin lokakuussa 2025.

Kartta 2. Kaava-alue merkitty katkoviivoin. Kaava-alueelta tunnetaan inventoinnin jälkeen seitsemän kiinteää muinaisjäännöstä (punaiset kohteet), neljä muuta kulttuuriperintökohdetta (ruskeat kohteet) ja kaksi muuta kohdetta (valkoiset kohteet). Maastokartta: Maanmittauslaitos.

2 Tietoa tutkimusalueesta

2.1 Sijainti ja ympäristö

Pysäysperä osayleiskaava-alue sijaitsee Haapajärven kaupungista pohjoiseen noin kaksi kilometriä. Kaava-alueen länsipuolella sijaitsee Kortejärven – Haapajärven alueet. Kortejärvi ja Haapajärvi ovat pieniä järviä, jotka kuuluvat Kalajoen päävesistöön. Asutus ja peltoviljely keskittyvät ranta-alueille ja niiden läheisyyteen. Osia laajoista peltoalueista sijaitsee myös selvitysalueen pohjois- ja luoteisosissa. Peltojen ympäröimänä kaava-alueen luoteisosassa sijaitsee Pysäysperän sähköasema.

Alue on pääosin alavaa ja tasaista. Itäosissa maasto hieman nousee ja alueella esiintyy kalliopaljastumia. Maaperältään ympäristö on pääosin hietaa tai hienoainemoreenia. Maaston korkeus kaava-alueen sisäpuolella vaihtelee tasolla 95–145 m mpy. Pääosin ympäristö on kosteaa kangasta, jossa pääpuulajina on kuusi. Metsät ovat pääasiassa metsätaloustaloudessa. Metsäalueet ovat nuoria ja tasaikäisiä, alueella on myös eri-ikäisiä avohakkuualueita. Noin puolet pinta-alasta on ojitettua, osin soista talousmetsää. Kaakkoisosassa sijaitsee pieni Sauviinmäen lehtojensuojelualue. Lisäksi kaava-alueen läpi kulkee Sauvi-Somero ulkoilureitti ja hiihtolatu.

Kuva 1. Sauviinmäen lehtojensuojelualueen läheisyyden ympäristöä.

Kuva 2. Ympäristössä on hyvin paljon näkyvissä metsähoidon merkkejä. Alueella on paljon metsäkoneiden jälkiä maastossa ja hakkujätettä maassa. Puusto on pääosin hyvin nuorta.

Kuva 3. Itäosissa on jonkin verran kallioalueita.

Kuva 4. Maaperä on monilla alueilla kosteaa ja paksun sammaleen peittämää.

Kuva 5. Kaava-alueella sijaitsee myös peltoalueita.

Kuva 6. Monet vanhemmat avohakkuualueet olivat korkean kasvillisuuden valtaamia.

2.2 Tausta ja tunnetut kohteet

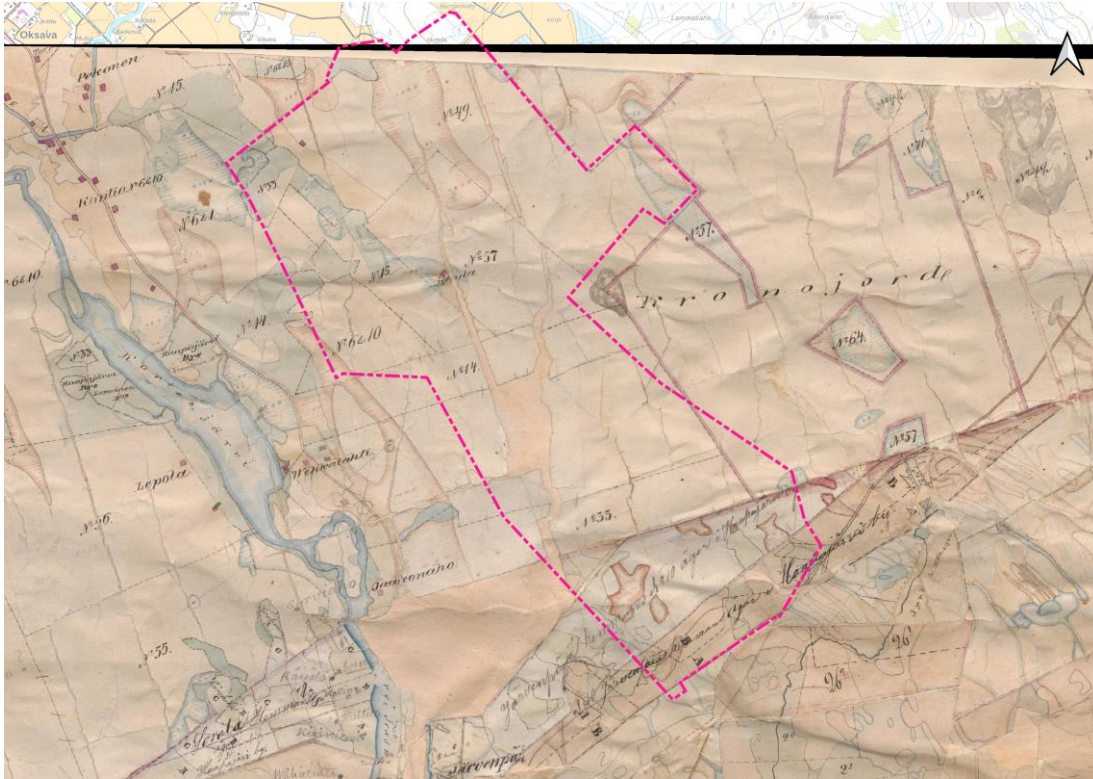
Suunnittelualueella on tehty vuosien 2021–2023 aikana useita arkeologisia inventointeja. Inventoinnit ovat liittyneet hankkeisiin, joissa Pysäysperän sähköasemalle on suunniteltu sähkönsiirtoreittejä. Aiemmat inventoinnit suunnitellulla Pysäysperän osayleiskaava-alueella ovat keskittyneet suunniteltujen sähkönsiirtolinjojen varrelle.

Aiempien inventointia tuloksena kaava-alueelta tunnettiin neljä tervahautakohdetta, jotka ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lisäksi alueelta tunnettiin kaksi muuta kohdetta, joista toinen liittyy moderniin maanottoon ja toinen koostuu modernin asuinpaikan jäännöksistä.

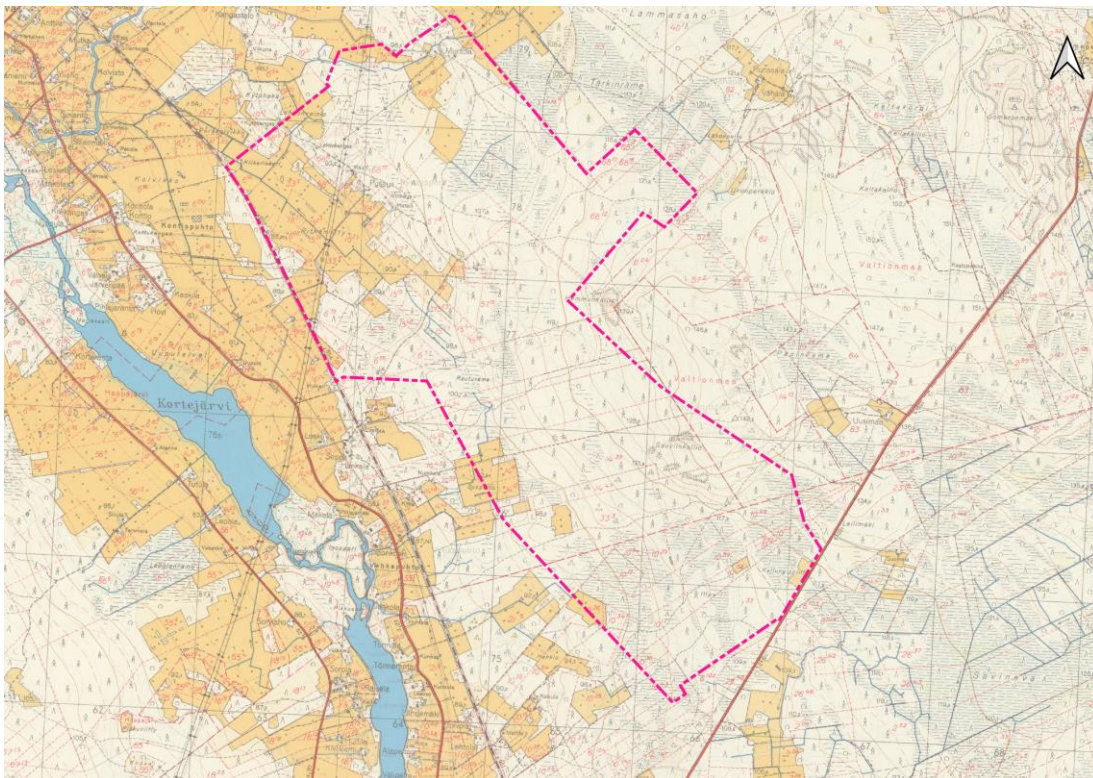
Lähialueen tunnetut esihistorialliset asuinpaikkakohteet sijaitsevat Kortejärven, Haapajärven ja Kalajoen varressa ranta-alueilla. Selvitysalue ei sijainnin ja maaston osalta ole otollista aluetta esihistorialliselle asutukselle.

Vuoden 1844 pitäjänkartan perusteella kaava-alue on ollut pääosin metsää. Kaksi rakennusta sijoittuu kaava-alueelle, toinen luoteisreunaan ja toinen alueen keskivaiheille. 1950-luvulle tultaessa viljely- ja peltoalueet ovat levinneet joki- ja järvenrantavyöhykkeiltä laajemmille alueille. Vuoden 1950 historiallisissa ilmakuvissa ja vuoden 1962 peruskartan mukaan kaava-alueen pohjois- ja

luoteisosissa on ollut useita asuinrakennuksia, vilja-aittoja sekä muita rakennuksia. Hiljalleen 2000-luvulle tultaessa rakennuskanta on vähentynyt alueelta.

Kartta 3. Ote asemoidusta pitäjänkartasta 1844. Kaava-alue merkitty katkoviivalla.

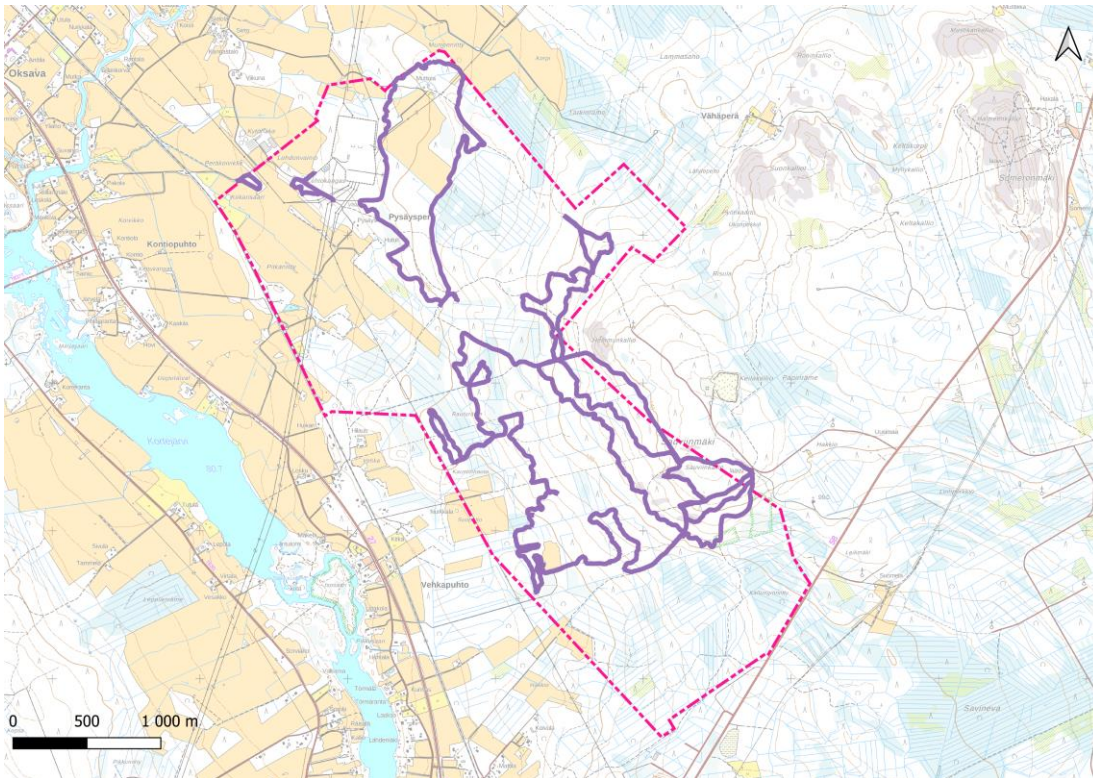
Kartta 4. Ote asemoidusta Maanmittauslaitoksen peruskartasta vuodelta 1962.

3 Menetelmät ja inventointi

Inventoinnin esityössä tutustuttiin alueella ja sen läheisyydessä sijaitseviin aiemmin tunnettuihin arkeologisiin kohteisiin sekä alueen aiempiin arkeologisiin tutkimuksiin. Lähteenä käytettiin Museoviraston ylläpitämää kulttuuriperinnön palveluikkunaa. Taustatyössä tarkastettiin alueelta Maanmittauslaitoksen tuottama 5p-laserkeilausaineisto, historialliset ilmakuvat, GTK:n maaperäkartat, Kansallisarkiston digitoidut vanhat kartat sekä Maanmittauslaitoksen vanhat painetut kartat. Maanmittauslaitoksen 5p-laserkeilausaineistosta tuotetulla maanpinnan muotojen mallinnuksella voidaan paikantaa erilaisia kuoppakohteita tai vallirakenteita. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi tervahaudat, hiilimiilut, asumuspainanteet, rakennuksen pohjat tai pyyntikuopat. Esiselvityksen yhteydessä paikannettiin selvitysalueelta mahdollisia aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita sekä arvioitiin arkeologisesti potentiaaliset alueet.

Inventoinnin maastotyöt kestivät 3 henkilötyöpäivää ja ne tehtiin lokakuussa 2025. Maastotyöt keskittyivät taustaselvityksessä arkeologisten kohteiden kannalta potentiaalisiksi arvioituille alueille. Inventointi painottui ojittamattomille metsäisille alueille. Tervahautoja, jotka ovat aiempien inventointien yhteydessä tarkastettu vuonna 2023, ei tämän inventoinnin yhteydessä tarkastettu maastossa. Kohteiden tietojen katsottiin olevan ajantasaiset. Raportissa nämä kohteet on otettu huomioon kohdeluettelossa ja kartoilla.

Inventoinnissa tarkastettiin aiemmin tunnetuista kohteista kiinteä muinaisjäänös Sauviinmäki lounas (100005014) ja mahdollinen muinaisjäänös Rauturäme (1000051039). Laserkeilausaineistosta havaittiin useita erilaisia kohteita, jotka tarkastettiin maastossa. Kaksi kohteista todettiin tervahautoiksi ja täten kiinteiksi muinaisjäänöksiksi. Alueelta dokumentoitiin myös historiallisen ajan asutukseen liittyviä kohteita sekä huomioitiin modernin ajan maankäyttöön liittyviä merkkejä, joita on kirjattu raportin otsikon 4. *Havainnot* alle.

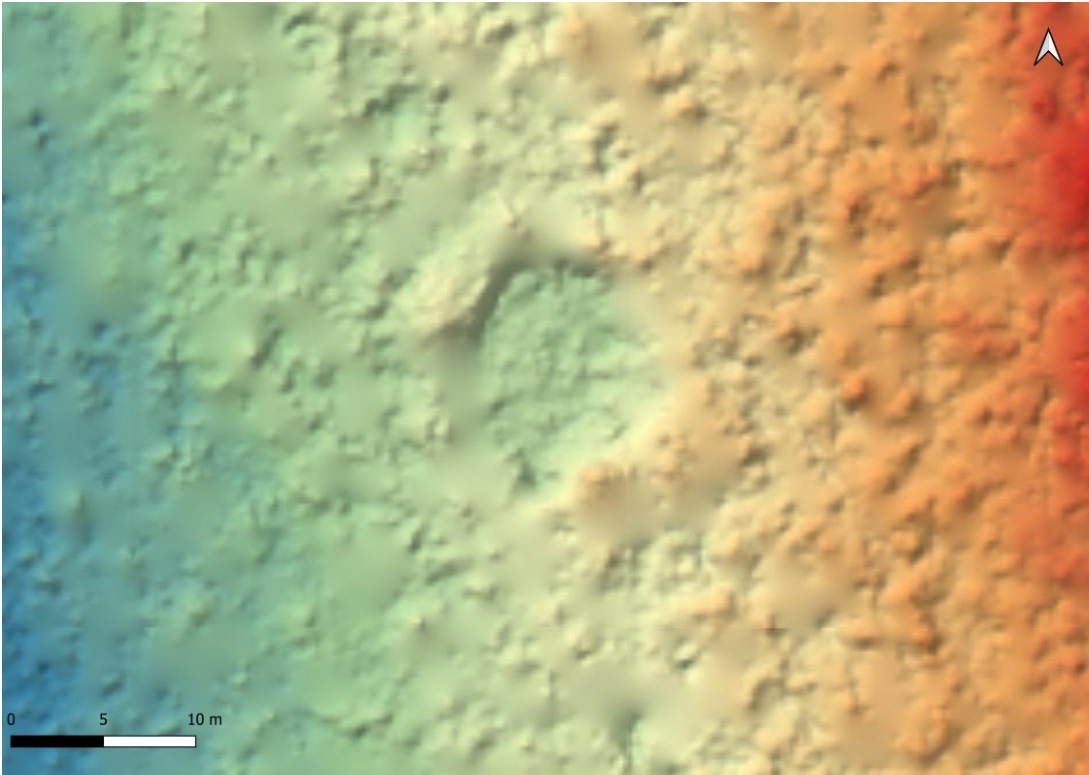
Kartta 5. Maastossa kuljetut alueet.

4 Havainnot

Taustaselvityksessä 5p-laserkeilausaineistosta havaittiin ympyrän muotoinen vallirakennelma metsätien läheisyydessä (P: 7074923, I: 417446). Alue tarkastettiin maastossa ja todettiin, että paikalla on ollut maanottoa/kallioulouhintaa. Kaivettu alue on noin 11 x 10 metriä. Syvyyttä ei maastossa voitu määrittää. Noin 30 cm syvyydellä on sammalmatto, mutta sen alapuolella on vettä. Ympäristö on kokonaan sammaloitunut. Kaivannon pohjoisprofiilin puolella on erotettavissa pystysuuntaista kalliota.

Kuva 7. Maanotto/kallioulouhospaikka kuvattu koilliseen.

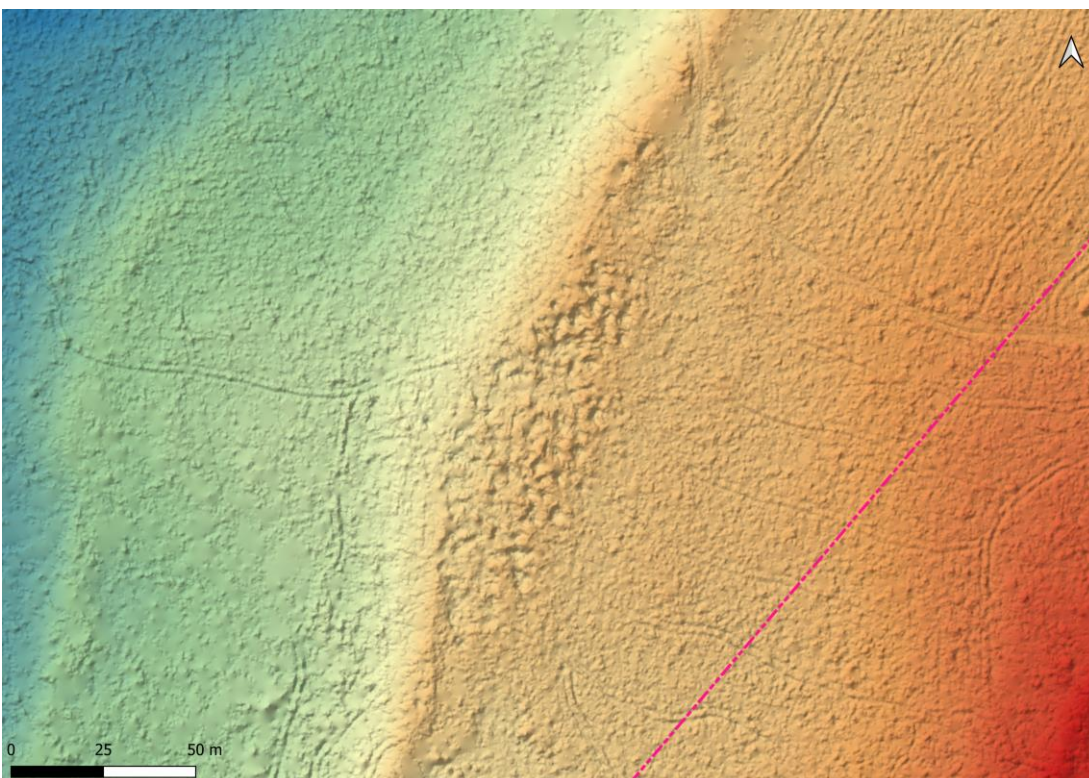

Kuva 8. Kohde erottuu hieman ympyrän muotoisena vallina 5p-laserkeilausaineistossa.

Toinen esityövaiheessa laserkeilausaineistolla havaittu mielenkiintoinen kohde oli selkeä kuopitettu alue (P: 7075689, I: 417612). Maastotarkastuksessa alueella todettiin olleen modernille ajalle sijoittunutta maanottoa. Maanotto on ollut pienimuotoista, kuoppien koot vaihtelevat 1–4 metrin halkaisijalta. Pieniä määriä maa-ainesta on siirretty joidenkin kuoppien reunoille, sekä kiviä on siirrelty. Kuoppia sijoittuu noin 140 x 35 metrin kokoiselle alueella. Ympäristössä on sammalta, varpukasvustoa sekä nuorta sekametsää. Kohde vaikuttaa hyvin samankaltaiselta kuin vuonna 2023 inventoitu muuksi kohteeksi luokiteltu Kaustinhauta 2 (mj-tunnus 1000054792).

Kuva 9. Maanottoalueen ympäristö on kumpuilevaa ja kuoppaista. Kuvattu etelälounaaseen.

Kuva 10. Maanottoalue erottuu 5p- lidarissa epätasaisena alueena.

Lisäksi laserkeilausaineistosta havaittiin useita kuoppakohteita metsäpolkujen vieressä, jotka kaikki maastossa todettiin moderneiksi kaivannoiksi.

Kuva 11. Metsäpolun läheisyydessä sijaitseva moderni kuoppa.

Kohdeluettelo

Nro	Kohde	Tyyppi	Sijainti ETRS- TM35FIN	mj-tunnus	Inventointivuosi
Kiinteät muinaisjäännökset					
1	Sauviinmäki lounas	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7073965 I: 418265	1000050145	2025
2	Sauviinmäki lounas 2	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7073896 I: 418393	uusi kohde	2025
3	Rauturäme	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7074651 I: 416990	1000051039	2025
4	Lehtokangas	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7076280 I: 415693	uusi kohde	2025
5	Kaustinhauta	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7074462 I: 416704	1000051040	2023
6	Hutuli 1	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7075884 I: 416407	1000047831	2023
7	Hutuli 2	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	P: 7075745 I: 416576	1000047828	2023
Muut kulttuuriperintökohteet					
8	Vehkapuhto	asuinpaikat	P: 7073785 I: 417307	uusi kohde	2025
9	Murtola	asuinpaikat	P: 7077148 I: 416502	uusi kohde	2025
10	Pysäys	maarakenteet	P: 7076158 I: 416128	uusi kohde	2025
11	Lehtokangas 2	maarakenteet	P: 7076319 I: 415681	uusi kohde	2025
Muut kohteet (ei merkitä kaavakartalle)					
12	Kaustinhauta 2	maarakenteet, kuopat	P: 7074461 I: 416739	1000054792	2023
13	Pysäysperä	asuinpaikat	P: 7075625 I: 416644	1000044773	2023/2025

5 Yhteenveto

Selvitysalueen kaikki kiinteät muinaisjäännökset ovat tervahautoja. Lisäksi alueelta dokumentoitiin historialliselle ja modernille ajalle liittyvää asutusta ja maanottoa. Kaksi asuinpaikkakohdetta (*Murtola* ja *Vehkapuhto*) arvioitiin ajoittuvan 1900-luvun alkupuolelle, sekä aiemmin inventoitu asuinpaikkakohde (*Pysäysperä*) on jäänyt pois käytöstä 1970–80-lukujen taitteessa.

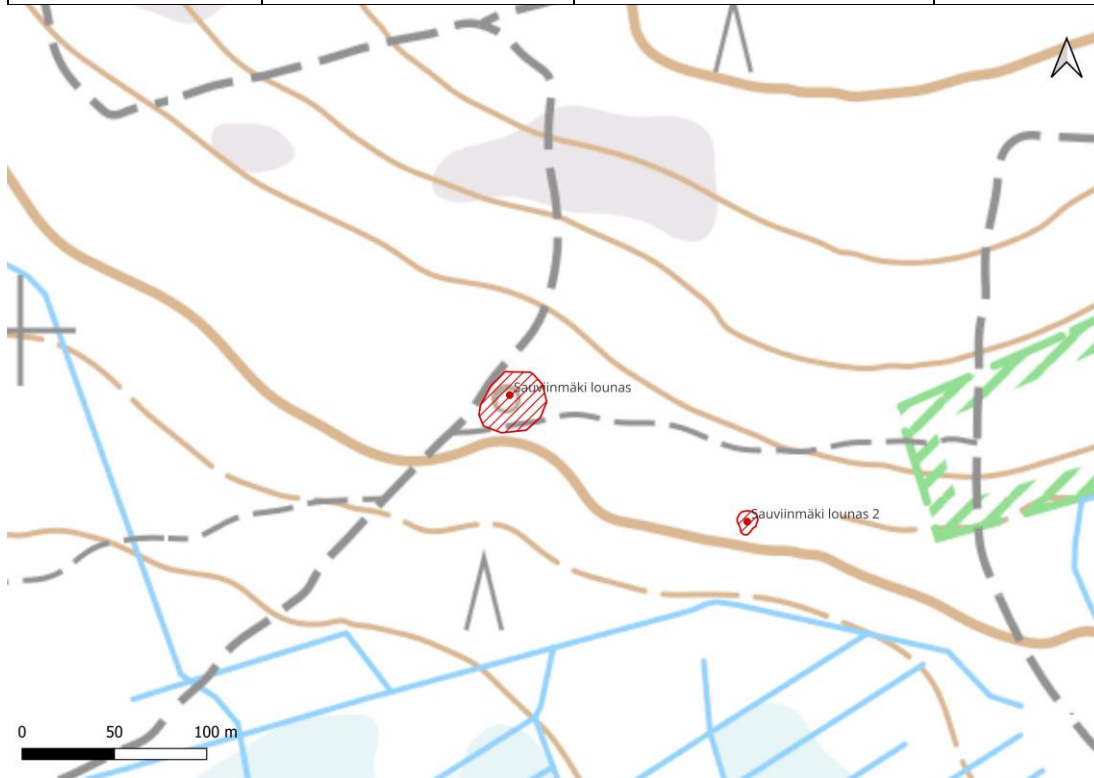
Maastotarkastuksen perusteella mahdollinen muinaisjäännös Rauturäme (muinaisjäännöstunnus 1000051039) todettiin olevan tervahauta ja kiinteä muinaisjäännös.

6 Kohdetiedot

6.1 Kiinteät muinaisjäännökset

1. Sauviinmäki lounas

Mj-tunnus	1000050145	Laji	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppi	työ- ja valmistuspaikat	Tarkenne	tervahaudat
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7073965 I: 418265
Korkeus merenpinnasta, (m):	165	Paikkatietoselite	Inventointi 2022

Kartta 6. Kohteen sijainti ja raja.

Taustatiedot

Jussila T. raportti 2022: Iso syvä tervahauta, halkaisija karkeasti n. 18 m. Hyvin tiheän pusikon ja mäntykuusivesakon peitossa. Valli ulottuu polun reunalle.

Ympäristön kuvaus

Tervahauta sijaitsee ulkoilureittien risteyksessä. Tervahaudan kohdalla ja sen ympäristössä kasvaa nuorta puuta ja pensaikkoa. Ympäristö on kuusivaltaista metsää.

Kohteen kuvaus

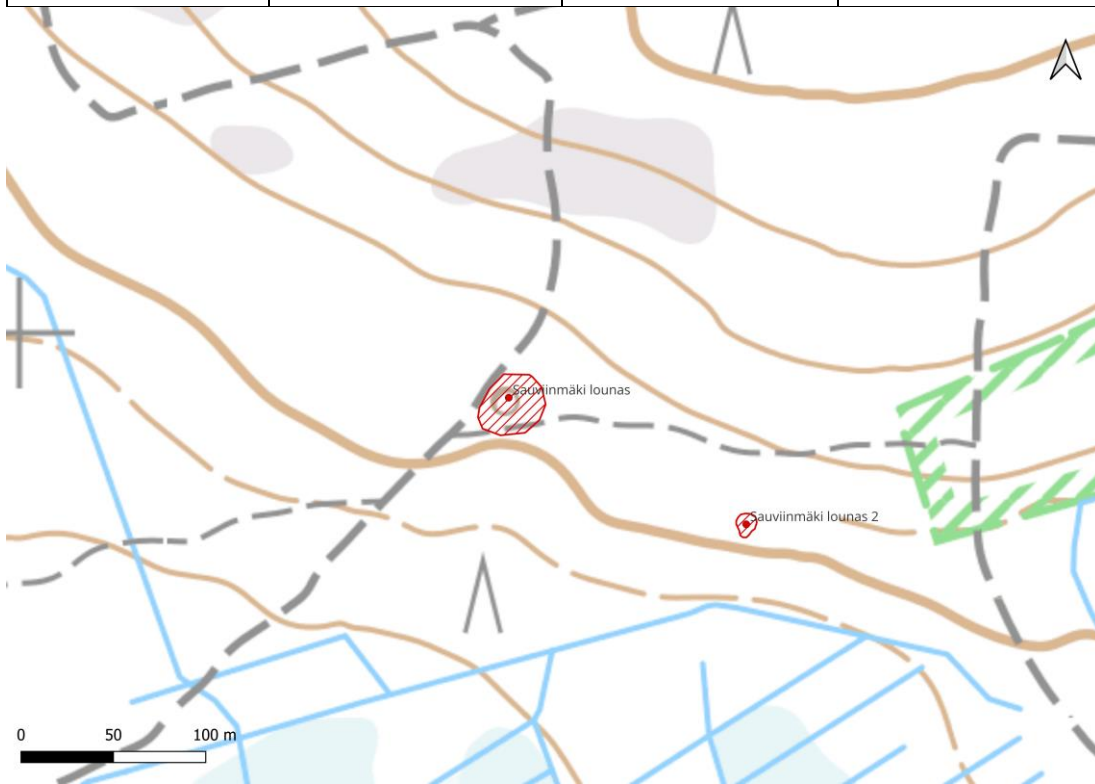
Tervahauta on muodoltaan laakea ja noin 1,8 m syvä. Halssi laskee kohti etelälounasta, leveimmillään se on noin 3 metriä ja syvyyttä 50 cm.

Kuva 12. Tervahauta, kuvattu lounaaseen.

2. Sauviinmäki lounas 2

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppi	työ- ja valmistuspaikat	Tarkenne	tervahaudat
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7073896 I: 418393
Korkeus merenpinnasta, (m):	120	Paikkatietoselite	havaittu 5p- laserkeilausaineistolla

Kartta 7. Kohteen sijainti ja rajaus.

Ympäristön kuvaus

Maasto laskee hieman kohti etelää. Tervahauta on tehty melko tasaiselle alueelle, jonka jälkeen rinne laskee voimakkaammin. Ympäröivä maasto on kivistä ja myös tervahaudassa ja sen valleilla on jonkin verran kiviä. Tervahauta ja sen välitön ympäristö kasvaa heinikkoa. Ympäristö on nuorehkoa mäntyvaltaista metsää. Pohjoispuolella, noin 30 metrin etäisyydellä, kulkee Sauvi-Somero ulkoilureitti.

Kohteen kuvaus

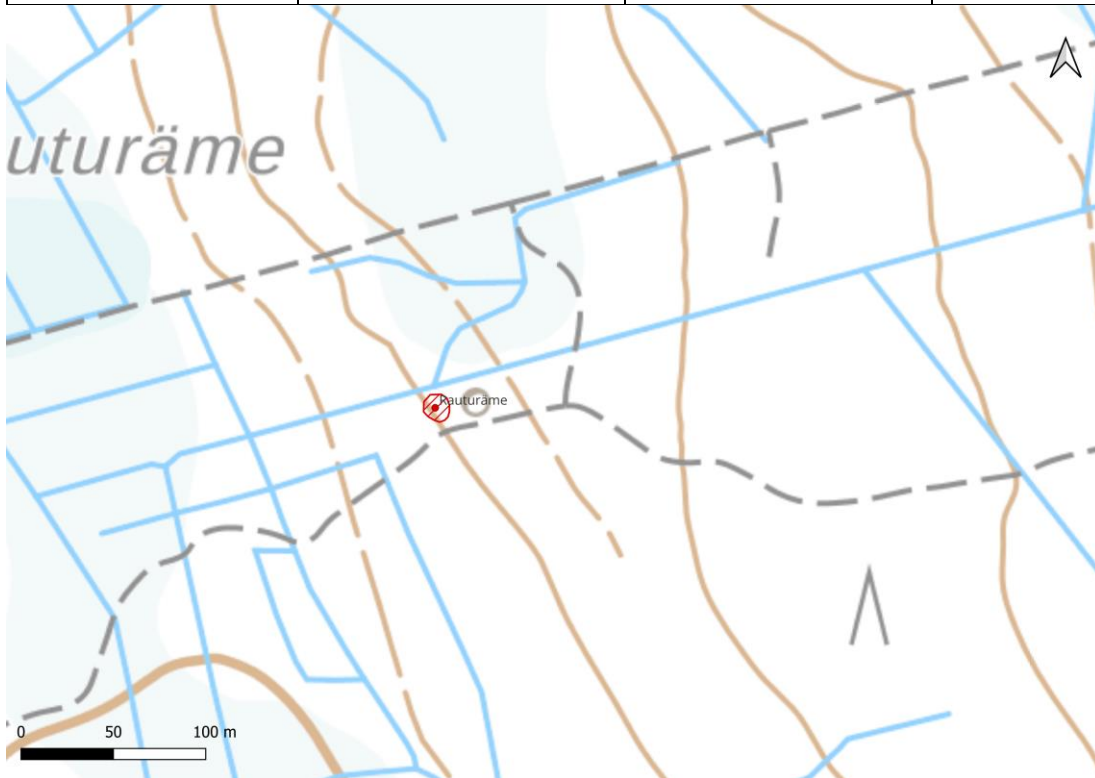
Halkaisijaltaan 7 metrin mittainen tervahauta. Tervahauta on muodoltaan suppilomainen ja syvyydeltään noin 1,2 m. Tervahautaa ympäröivät matalat, noin metrin levyiset vallit. Pieni ja matala halssi laskee kohti etelää alarinteeseen.

Kuva 13. Tervahauta, kuvattu etelään.

3. Rauturäme

Mj-tunnus	1000051039	Laji	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppi	työ- ja valmistuspaikat	Tarkenne	tervahaudat
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7074651 I: 416990
Korkeus merenpinnasta, (m):	105	Paikkatietoselite	5p-laserkeilausaineistolla paikannettu tervahauta

Kartta 8. Kohteen sijainti ja raja-
aus.

Taustatiedot

Mahdollinen tervahauta, joka erottuu laserkeilausaineistosta. Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Ympäristön kuvaus

Tervahauta sijaitsee avohakkuualueen pohjoisreunalla. Kohteen eteläpuolella kulkee metsätyökoneen ajoura. Tervahaudan ympäristö on hakattu muutamia vuosia sitten. Pääosin ympäristössä kasvaa nyt männyntaimia.

Kohteen kuvaus

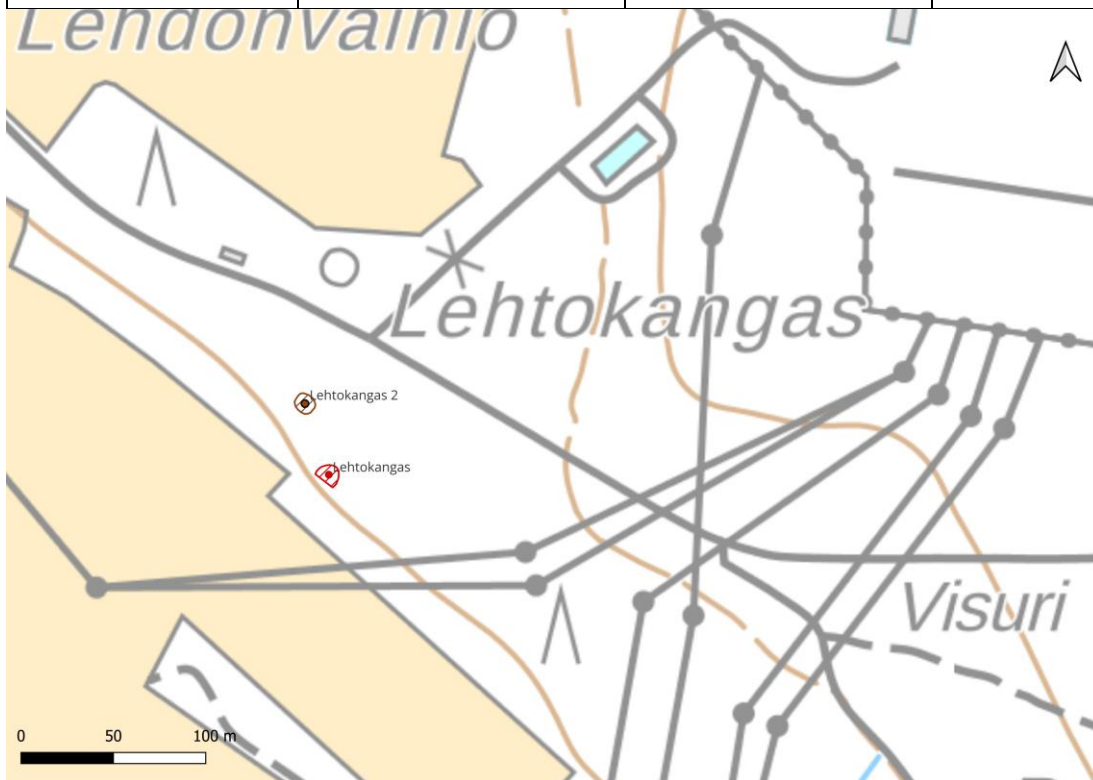
Tervahauta on suppilomainen, halkaisijaltaan noin 9 metriä ja syvyydeltään noin 0,8 metriä. Vallit erottuvat maastossa selkeimmin itä- ja eteläsivustoilla. Niiden leveys on noin 2 metriä. Tervahaudan halssi laskee kohti lounasta.

Kuva 14. Tervahauta kuvattu kaakkoon.

4. Lehtokangas

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppi	työ- ja valmistuspaikat	Tarkenne	tervahaudat
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7076280 I: 415693
Korkeus merenpinnasta, (m):	91	Paikkatietoselite	havaittu 5p- laserkeilausaineistolla

Kartta 9. Kohteen sijainti ja raja.

Ympäristön kuvaus

Kohteen länsipuolella noin 18 metrin etäisyydellä alkaa laaja peltoalue ja eteläpuolella noin 40 m etäisyydellä on sähkölinja. Tervahauta sijaitsee metsäisen alueen reunassa.

Kohteen kuvaus

Tervahauta on muodoltaan laakea, halkaisijaltaan 7 metriä ja syvyydeltään noin 0,4 m. Vallit erottuvat maastossa matalina. Niiden leveys on noin 1,5 m. Halssi on laskenut kohti lounasta, mutta on tuhoutunut, kun tervahaudan viereen on kaivettu oja. Myös pieni osa tervahaudan vallista on tuhoutunut ojan kaivuun yhteydessä. Ojan profilista, jossa kasvillisuus ei peitä maata, tulee hiiltä.

Kuva 15. Tervahauta, kuvattu lounaaseen.

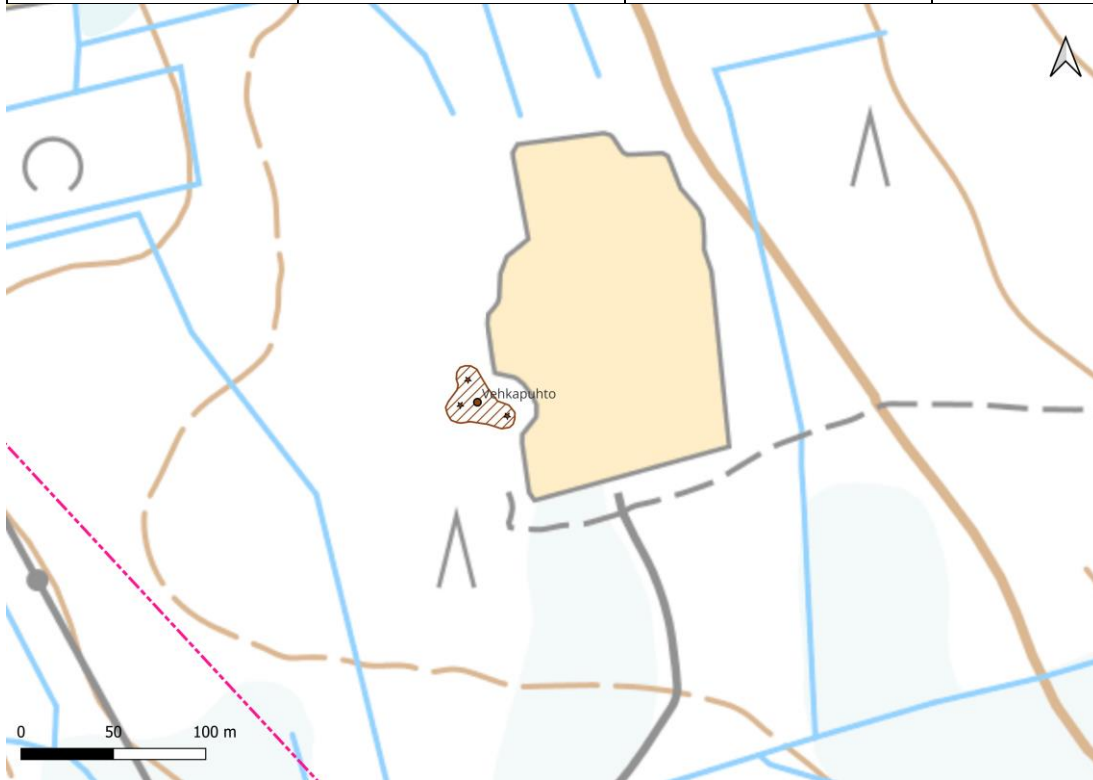

Kuva 16. Tervahaudan luoteisvallin leikkaa osin ojakaivanto.

6.2 Muut kulttuuriperintökohteet

8. Vehkapuhto

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	muu kulttuuriperintökohde
Tyyppi	asuinpaikat	Tarkenne	talonpohjat
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7073785 I: 417307
Korkeus merenpinnasta, (m):	99	Paikkatietoselite	5p-laserkeilausaineistolla paikannettu

Kartta 10. Kohteen sijainti ja rajausta.

Taustatiedot

Kaksi rakennuksen pohjaa on havaittavissa 5p-laserkeilausaineistolla. Rakennuksia ei löytynyt vanhoista kartoista. Vuoden 1953 historiallisissa ilmakuvissa nykyinen peltoalue on jo olemassa ja rakennusten kohdalla on avoin metsälaikku. Mahdollisesti rakennukset ovat poistuneet käytöstä 1900-luvun alkupuolella.

Ympäristön kuvaus

Rakennusten pohjat sijaitsevat peltoalueen länsipuolella. Ympäristössä on tehty hiljattain avohakkuuta pellon reunalla ja harvennushakkuuta hieman kauempana pellosta. Kohteen

ympäristössä on ajettu metsätyökoneilla ja jonkin verran alueella on hakkuujätettä. Pellolle kulkee tienpohja etelästä.

Kohteen kuvaus

Kohteessa on kaksi rakennuksen jäännöksen pohjaa sekä yksi pieni kiveys- tai kivijalka.

Rakennus 1 sijaitsee nykyisestä pellosta noin 15 metriä länteen (P: 7073797, I: 417302). Rakennuksen kivijalka erottuu maastossa noin 20 cm korkuisena kumpareena. Kivet ovat täysin kasvillisuuden peittämiä ja kivijalan päällä on muutama iäkkäämpi puunkantoja. Kivijalka on kooltaan 9 x 4 metriä. Noin puolivälissä rakennusta kulkee seinälinjan paikka. Kivijalan sisäpuolella ympäristö on hieman kuopanteella. Itäseinällä erottuu kumpareena lieden jäännökset. Kumpare on maan ja kiven sekainen, kooltaan noin 2,3 x 1,6 x 0,8 metriä. Rakennuksen jäännöksen päällä on paljon hakkuujätettä.

Rakennuksen jäännös 2 sijaitsee noin 6 metrin etäisyydellä etelälounaassa. Kohde erottuu maastossa 4 x 5 m kuopanteena. Ympäristössä ei ollut havaittavissa kivijalkaa. Kohteen päältä on ajettu metsäkoneella ja maanpinta on rikkoutunut. Maasta nousee naulattuja puunkappaleita sekä modernia keramiikkaa.

Rakennuksen jäännöksestä 1 kaakkoon noin 20 metrin etäisyydellä sijaitsee kivijalan jäännös. Rakennuksen jäännös 3:n kivijalka on hieman rikkoutunut hakkuutöiden yhteydessä. Muutamia kiviä on noussut maasta, kun ympäristössä on koneilla liikuttu, mutta pääosin kivijalka on kasvillisuuden peittämä. Kivijalka erottuu maastossa noin metrin levyisenä kumpareena. Sen keskellä on soikean muotoinen 2 x 1,5 x 0,4 m kokoinen kuopanne.

Kuva 17. Rakennuksen jäännös 1, kuvattu itään.

Kuva 18. Rakennuksen jäännös 2, kuvattu etelään.

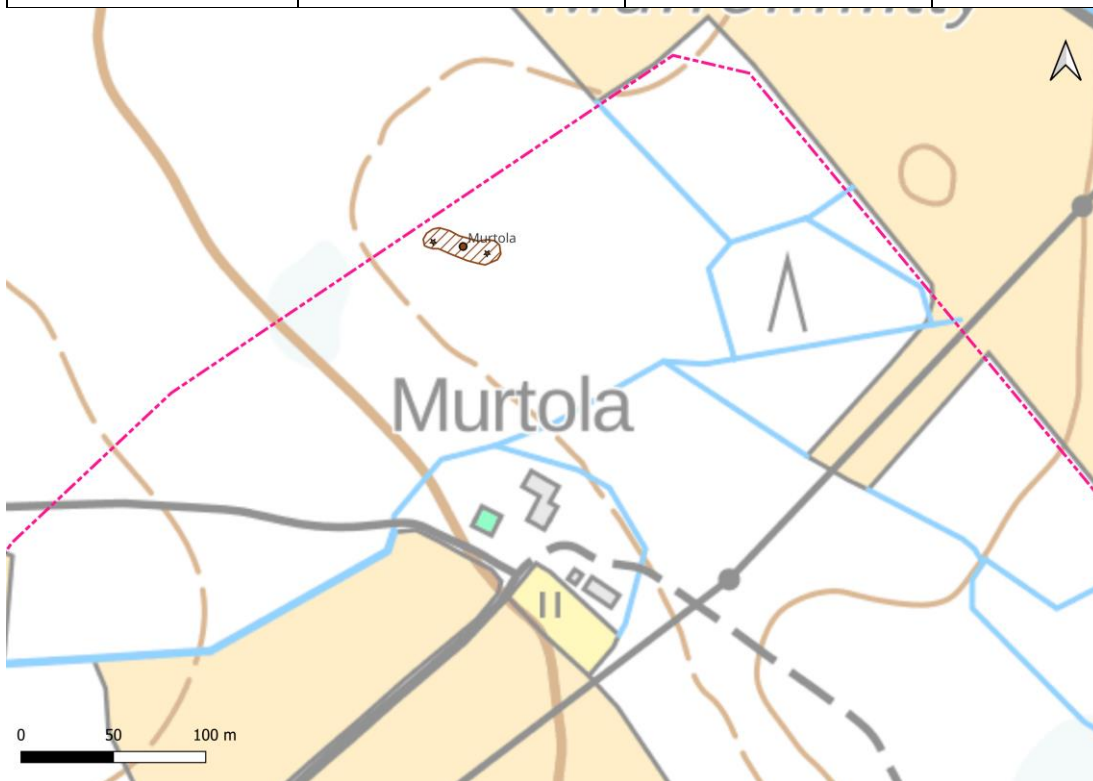
Kuva 19. Rakennuksen jäännöksen 2 sisäpuolella koneen ajourista nousseita puun ja keramiikan osia.

Kuva 20. Rakennuksen jäännöksen 3 kivijalka, kuvattu etelään.

9. Murtola

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	muu kulttuuriperintökohde
Tyyppi	asuinpaikat	Tarkenne	talonpohjat
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7077148 I: 416502
Korkeus merenpinnasta, (m):	104	Paikkatietoselite	5p-laserkeilausaineistolla paikannettu

Kartta 11. Kohteen sijainti ja rajaus.

Taustatiedot

Yksi rakennuksen pohja on havaittavissa 5p-laserkeilausaineistolla. Rakennuksen jäännös, mahdollinen kivijalka, on erotettavissa vuoden 1953 historiallisissa ilmakuvissa. Mahdollisesti rakennus on poistunut käytöstä 1900-luvun alkupuolella.

Ympäristön kuvaus

Rakennuksen paikka sijaitsee Murtolan tontista noin 140 metriä pohjoiseen. Alue on peltojen ympäröimä metsä. Ympäristö on ollut avointa vuoden 1953 ilmakuvan mukaan, mutta sen jälkeen metsittynyt. Nykyään ympäristö on nuorehkoa sekametsää, länsi- ja eteläpuolella sijaitsevat tuoreet avohakkuualueet.

Kohteen kuvaus

Kohteessa on kaksi kivijalkaa sekä yksi kuoppa.

Lähellä hakkuualueen reunaa (P: 7077150, I: 416486) sijaitsee pieni kivijalka. Kivijalan koko on noin 2 x 2 metriä. Se erottuu maastossa noin 20 cm korkuisena kumpareena. Keskellä oleva alue on hieman kuopalla. Kivijalka on täysin kasvillisuuden peittämä.

Rakennuksen jäännös sijaitsee kivijalasta noin 25 metriä kaakkoon (P: 7077144, I: 416515). Kohde on kooltaan noin 10 x 7 metriä ja sen kivijalka on kasvillisuuden peittämä. Ympäristössä on muutamia irtonaisia kiviä, jotka ovat todennäköisesti peräisin kivijalasta. Rakennuksen keskiosa on hieman kuopanteena. Rakennuksen koilliskulmassa sijaitsee maan ja kiven sekainen lieden jäännös, joka on kooltaan 2 x 1,5 x 0,8 m. Rakennuksen jäännöksen läheisyydessä ja päällä kasvaa nuorta haapaa sekä rehevää aluskasvillisuutta. Inventointihetkellä suurin osa kasveista oli jo lakastunut ja kohde erottui maastossa hyvin.

Kohteiden välissä on yksi kuoppa, joka vaikuttaa olevan saman ikäinen kuin kivijalka ja rakennuksen jäännös.

Kuva 21. Pieni kivijalka, kuvattu lounaaseen.

Kuva 22. Rakennuksen jäännös, kuvattu lounaaseen.

10. Pysäys

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	muu kulttuuriperintökohde
Tyyppi	maarakenteet	Tarkenne	
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7076158 I: 416128
Korkeus merenpinnasta, (m):	97	Paikkatietoselite	havaittu 5p-laserkeilausaineistolla

Kartta 12. Kohteen sijainti ja raja-
aus.

Ympäristön kuvaus

Kohde sijaitsee Pysäksen tontilta noin 100 metriä koilliseen. Sen eteläpuolella kulkee metsäautotie/metsäkoneen ajoura. Ympäristö on nuorta kuusimetsää.

Kohteen kuvaus

Kyseessä on ympyrän muotoinen maavalli, jota ympäröi matala ja kapea ojamainen kaivanto. Se on halkaisijaltaan 8 metriä. Vallit ovat korkeudeltaan noin 0,8 m ja leveydeltään noin 1,5 m. Keskellä on neliskanttinen kaivanto. Kaivanto on kooltaan 2 x 2 x 0,6 m. Kaivannon pohjalla on muutamia kiviä. Kyseessä on mahdollisesti kellari.

Kuva 23. Mahdollinen kellari, kuvattu lounaaseen.

11. Lehtokangas 2

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	muu kulttuuriperintökohde
Tyyppi	maarakenteet	Tarkenne	
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7076319 I: 415681
Korkeus merenpinnasta, (m):	91	Paikkatietoselite	havaittu 5p-laserkeilausaineistolla

Kartta 13. Kohteen sijainti ja rajaus.

Taustatiedot

Kohteen läheisyydessä on vuoden 1844 pitäjänkarttaan merkitty rakennus. Vuoden 1962 peruskartassa kohteen koillispuolella on asuinrakennus ja kaksi piharakennusta. Vuoteen 1970 mennessä pihapiirin rakennukset ovat poistuneet käytöstä ja purettu, koska tuon ajan ilmakuvissa niitä ei enää ole. Tarkastelun perusteella maakumpu liittyy vuoden 1962 kartalla esiintyvään asutukseen.

Ympäristön kuvaus

Kohde sijaitsee sähköaseman läheisyydessä noin 300 metriä lounaaseen. Sen länsipuolella alkavat laajat peltoalueet. Kaakkoispuolella on kuusimetsäalue ja luoteispuolella on joitakin vuosia sitten avoimeksi hakattu alue, joka nyt on muuttunut nuorta lehtipuuta kasvavaksi tiheiköksi.

Kohteen kuvaus

Kyseessä on neliskanttisen muotoinen maavalli, jota ympäröi matala ojamainen kaivanto. Vallit ovat korkeudeltaan noin metrin ja leveydeltään 1,3 m. Ympäröivä ojakaivanto on leveydeltään noin 2 m. Kohteen keskellä on neliskanttinen 1,2 x 1,2 x 0,2 m kaivanto. Kyseessä on mahdollisesti kellari.

Kuva 24. Maavalli, kuvattu luoteeseen.

Kuva 25. Maavallin keskellä on matala kuopanne. Kuvattu pohjoiseen.

6.3 Muut kohteet

13. Pysäysperä

Mj-tunnus	1000044773	Laji	muu kohde
Tyyppi	asuinpaikat	Tarkenne	
Ajoitus	historiallinen	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7075625 I: 416644
Korkeus merenpinnasta, (m):	145	Paikkatietoselite	GPS-mittaus kellarin kohdalta

Kartta 14. Kohteen sijainti ja raja-
aus.

Taustatiedot

Vuonna 2022 kohteesta on inventoitu kellari, kaivo ja raivausröykkiö. Vuoden 2025 inventoinnin esiselvityksessä kaivosta noin 30 metriä kaakkoon havaittiin uusi mahdollinen kohde, joka käytiin tarkastamassa maastossa. Kyseessä oli mahdollinen asuinpaikan jäännös, joka vaikuttaa olevan samanikäinen kuin lähialueen kellari. Kohteet sijoittuvat vuoden 1953 ilmakuvassa näkyvän asuinpaikan pihapiiriin. Osa rakennuksista on merkitty vuoden 1962 peruskarttaan.

Ympäristön kuvaus

Ympäristö on kuusivaltaista metsää. Maastossa risteilee metsäkoneen ajouria ja yksi ajoura sijaitsee myös mahdollisen rakennuksen jäännöksen länsi- ja pohjoispuolella. Lännessä metsä on nuorempaa ja tiheämpää.

Kohteen kuvaus

Kohde erottuu maastossa hieman pyöreänmallisena vallina, jonka keskellä on neliskanttinen kuoppa. Vallit ovat korkeudeltaan noin 50 cm ja leveydeltään 40 cm. Vallit muodostuvat umpeen kasvaneesta kivijalasta. Keskellä oleva kuopanne on kooltaan 1,2 x 1,7 x 0,2 m.

Kuva 26. Kohde kuvattu lounaaseen.

7 Läheteet

Kartat:

Kansallisarkisto

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma)

Ia.* Pitäjänkartasto (1749-1917)

2344 01 Ia * -/- - Haapajärvi. Vuosi 1844

Maanmittauslaitos

Vanhat painetut kartat

Karttalehti 2344 07 Haapajärvi, vuosi 1962

Laserkeilausaineisto

Laseraineisto 5p. Pyhäjärvi 2022

Laseraineisto 5p. Ylivieska 2023

Digitaaliset läheteet:

Museovirasto. Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi>

GTK. Maankamara: <https://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Maanmittauslaitos. Historialliset ilmakuvat: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi>

Maanmittauslaitos. Vanhat painetut kartat:
<https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Muinaismuistot info: <https://muinaismuistot.info/>

